

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

Aysel Arslan^a

Ali Osman Engin^b

^a Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sivas, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8775-1119

^b Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Erzurum, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3705-6548

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 2017-2018 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan 5. sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan MEB yayınevi tarafından yayınlanan Türkçe Ders Kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Araştırmada nitel araştırmalar için uygun olan durum çalışması deseni kullanılmış, araştırmaya ilişkin verilerin elde edilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı ikinci döneminde Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 18 farklı ortaokulda görev yapan 25 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlere, 5. sınıf Türkçe Ders Kitabının, Türkçe Dersi Programı'nda yer alan kazanımlara uygunluğu; kitaptaki metinlerin öğrenci seviyesine uygunluğu, kitabın dil bilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, görseller vb. unsurlar yönünden değerlendirilmesinin yapılması; kitaptaki etkinliklerin dersin kazanımlarına ve öğrenci düzeyine uygunluğu; ölçme-değerlendirme açısından yeterliliği; ders kitabını uygularken karşılaştıkları sorunlar; genel düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. Verilerin analizinde içerik ve frekans analizi teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında; öğretmenlerin Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metin ve kazanımların öğretim programıyla uyumlu olduğunu belirttikleri; Türkçe Ders Kitabını kullanırken karşılaştıkları başlıca sorunların ise zaman sıkıntısı, materyal eksikliği ve kılavuz kitabının olmaması şeklinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin ayrıca Türkçe dersine ilişkin materyal eksikliğini giderilmesi, öğretmenlere kılavuz kitaplarının yeniden verilmesi, program ve ders kitabı hazırlanırken öğretmen görüşlerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Türü

Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim tarihi:

26.05.2019

Kabul tarihi:

13.10.2019

Anahtar Kelimeler

Türkçe Ders Kitabı,

Türkçe Dersi

Öğretim Programı,

Türkçe Öğretmeni

Atıf Bilgisi: Arslan, A.ve Engin, A. O. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (13), 67-94.

Sorumlu yazar: Aysel Arslan, e-posta: arslanaysel.58@gmail.com

* Bu makale 6. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi 11/13 Ekim 2018, Kars'ta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

The Evaluation of Turkish Course Book of 5th Class According To the Teachers' Views*

Aysel Arslan^a

Ali Osman Engin^b

^a Lecturer, Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Education, Sivas, Turkey, ORCID: 0000-0002-8775-1119

^b Prof. Dr., Atatürk University, Faculty of Education, Erzurum, Turkey, ORCID: 0000-0002-3705-6548

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the Turkish Textbook, published by the Ministry of Education, which was prepared according to the 5th grade Turkish Lesson Teaching Program in 2017-2018 academic year, from the perspectives of the teachers. In this study, case study design, which is commonly used for qualitative research studies, was used and semi-structured interviews were conducted in order to obtain the data related to the research. The sample of the study consists of 25 Turkish teachers working in 18 different secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Sahinbey district of Gaziantep province in the spring semester of 2017-2018 academic year. The suitability of the 5th grade Turkish Textbook to the achievements included in the Turkish Curriculum; the appropriateness of the texts in the book to the student level, grammatical structures of the book, the words it contains, visuals and so on were asked to the teachers. Additionally, assessment of the elements; the appropriateness of the activities in the book to the course achievements and student level; adequacy of assessment and evaluation; the problems they face while applying the textbook; as well as general thoughts were asked to the teachers. Content and frequency analysis techniques were used for data analysis. According to the findings; The teachers stated that the texts and gains in the Turkish Textbook are compatible with the curriculum; The main problems they faced while using the Turkish Textbook were found to be shortage of time, lack of material and lack of a guidebook. It was also determined that the teachers thought that the lack of material related to the Turkish lesson should be solved, teachers should be given the guide books again, and the opinions of the teachers should be given more attention when preparing the program and the textbook.

Article Type
Research

Article Background
Received:
26.05.2019
Accepted:
13.10.2019

Key Words
Turkish Course
Book, Teaching
Programme,
Turkish Teacher

To cite this article: Arslan, A.& Engin, A. O. (2019). The evaluation of Turkish course book of 5th class according to the teachers' views. *International Journal of Turkish Educational Sciences*, 7 (13), 67-94.

Corresponding Author: Aysel Arslan, e-mail: arslanaysel.58@gmail.com

* This study was presented at the 6th International Congress on Curriculum and Instruction on 11-13 October 2018

Giriş

Eğitim tarihi, insanoğlunun tarihi kadar eski olduğu kabul edilmektedir. İnsanoğlu doğa, çevre ve diğer canlılara ilişkin deneme-yanılma yoluyla elde ettiği bilgiyi kendinden sonraki nesillere birebir öğretmişler ve bunun çok da pratik olmadığını kısa sürede anlamışlardır. Bilginin değişmemesi ve kalıcılığının sağlanması amacıyla yazıyı icat etmişler ve bu sayede bilginin daha sağlıklı bir şekilde korunmasını sağlamışlardır. Yazı ve eğitime ilişkin çalışmaların hatta okullarda verilen eğitimin çok eskiye dayandığı bilgisi de dünyanın farklı bölgelerinde bulunan kil, parşömen ve benzeri araçlara yazılan tablet ve metinler sayesinde tespit edilmiştir (Öksüzoğlu, 2006: s. 3-4). İlk çağlarda kurulan okullarda daha çok yakın çevreye ilişkin bilgiler, araç-gereç yapımı gibi temel ihtiyaçlara yönelik eğitim verildiği belirlenmiştir. Süreç içerisinde insanoğlunun gelişimi, değişimi ile birlikte okulların yapısı, öğretim süreci ve toplumsal rolü de değişerek toplumlar için hayati önem taşıyan kurumlardan biri hâline gelmiştir (Çalık, 2006: s. 14). Okullarda yaklaşık 20. yüzyıla kadar öğretmenlerin sahip oldukları bilgileri öğrencilere aktarmaları şeklinde işlenen dersler tüm dünyada eğitime verilen ihtiyacın ve önemin artmasına paralel olarak daha dikkatli bir şekilde ele alınmış, öğrencinin de öğrenme sürecine aktif katılımını destekleyecek şekilde planlanmaya başlanmıştır. Önceleri program geliştirme uzmanları tarafından bütünlük bir yapıda hazırlanan öğretim programları sonrasında bilgi birikimine paralel olarak branşların da artmasıyla farklı branş başlıkları altında hazırlanarak eğitim sürecinde belirli bir düzen oluşturulması hedeflenmiştir (Demirel, 2014: s. 9). Alan yazında program geliştirmeye ilişkin olarak genelde birbirini destekleyen tanımlar yer almaktadır. Varış (1971: s. 16) program geliştirmeyi, öğretimin hedeflerinin gerçekleştirilmesi, okul içinde ve okul dışındaki öğrenmenin kolaylaştırılması amacıyla hem okul hem de okul çevresindeki eğitim şartlarını iyileştirmeye, öğretime ilişkin zaman, mekân, araç ve gereçleri geliştirmeye yönelik yapılan tüm uğraşlar şeklinde; Ertürk (1973: s. 13), öğrencide geliştirilmesi istenen davranışların önceden kararlaştırılarak bir sıraya konulması, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için eğitim durumlarının düzenlenmesi, beklenen sonuçların elde edilip edilmediğini, etkililiğini belirleyecek olan değerlendirme süreçlerinin yer aldığı ve tüm bunları uygunluk derecesinin belirlenmesi; Demirel (2014: s. 5) ise öğretim programının dört temel unsuru olan hedef, içerik, öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme arasındaki dinamik ilişkilerin bütün olarak gözden geçirilmesi olarak tanımlamıştır.

Öğretim programlarının, yaşanan çağın gerektirdiği değişim ve gelişimleri içinde barındıran (Orbeyi ve Güven, 2008); öğrencilerin hazırbulunuşlukları, kişilik yapıları, becerileri, kapasiteleri dikkate alınarak var olan ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayan (İnam Çelik, 2009); çevre ve öğrenci farklılıklarına göre esnek, değişken, öğrenciyi aktif kılan ve gereksiz ayrıntılardan uzak bir çerçeve niteliği taşıması gerekmektedir. Öğrencilerin süreç sonunda önceden belirlenen hedeflere ulaşma düzeyleri geliştirilen programın başarılı olup olmadığını belirlemektedir (Demirel, 2014). Bu nedenle de programın uygulama sürecinde öğrencilerin hedeflere ulaşma derecelerini belirlemek amacıyla süreç içerisinde elde edilen sonuçların sürekli değerlendirilerek program geliştirme çalışmalarına yansıtılması gerekmektedir (Arslan ve Eraslan, 2003; Adıgüzel ve Özüdoğru, 2014). Öğretim programları neyin öğretilmesi gerektiğini ortaya koymakta, öğretim sürecine yön vermekte; okullardaki

öğretim ise programda yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Oliva ve Gordon, 2018: s. 11).

Daha öncesinde tüm dünyada öğretmen merkezli hazırlanan öğretim programları son yüzyılda yapılandırmacılık anlayışına uygun olarak öğrenci merkezli hazırlanmaktadır. Dünyada yapılandırmacılık anlayışının yaygın olarak kullanılmasının yansımaları Türkiye’de 2004 yılında görülmüş ve yapılandırmacılık anlayışına uygun olarak hazırlanan öğretim programları 2005-2006 yılından itibaren okullarda uygulanmaya başlanmıştır (Adıgüzel, 1997: s. 82; Karadağ, 2012: s. 97). Yapılandırmacılık, bireyin kendi öğrenmesini gerçekleştirmek için ona gereken becerilerin eğitim sürecinde kazandırılması gerektiğini, öğrenciye bilginin hazır kalıp olarak dışardan verilmeyerek süreç boyunca öğrenen tarafından bilinçli olarak zihinde üretildiğini savunmaktadır (Ün Açıkgöz, 2005: s. 60-61). Öğrenen, kendisine çevresinden gelen verileri zihninde yapılandırarak bilgiyi üretmekte ve sürekli olarak kendini geliştirmektedir (Erdem, 2001: s. 6). Yapılandırmacı yaklaşımda eğitim, toplumun değişim ve gelişim lokomotifleri olarak kabul edilmekte ve bireylerin dünyadaki hızlı değişime ayak uyduracak şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir (Topses, 2006: s. 32). Eğitimin uygulama boyutu olarak adlandırılan öğretme-öğrenme süreci ihtiyaç duyulan, istenilen nitelikte ve donanımda bireylerin yetiştirilmesinde büyük önem arz etmektedir (Açıkgöz, 2004: s. 64). Bu doğrultuda yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlanan Türkçe öğretim programının beklenen başarı düzeyine ulaşması için öğrenme-öğretme süreçlerinde yer alan her türlü materyal, araç-gereç, yöntem-teknik, sınıf içi ve dışı etkinlikler vb. unsurların oldukça büyük önemi bulunmaktadır (Duman, 2004: s. 85-108).

Öğrenme-öğretme süreçlerinin en önemli materyali olarak kabul edilen, hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan ders kitaplarının öğretim programlarına, öğrencilerin bilişsel-duyuşsal gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluklarına uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir (Çiftçi ve Çeçen, 2007: s. 39). Türkiye’de öğrenme-öğretme süreçlerinde ders kitaplarının kullanılması oldukça yaygın olup öğretmenlerin temel ders materyallerini ders kitapları oluşturmaktadır (Bağcı ve Ünal, 2013: s. 13). Öğretmenler, ders kitapları aracılığıyla öğretim sürecine daha hâkim olmakta, öğrencilerin ünite ve konuya ilgisini çekmekte, dersi takip etmelerini sağlayarak hedeflenen kazanımları öğrencilere daha kolay kazandırabilmektedir (Balda, 2009: s. 5). Eğitim-öğretim sürecinin diğer farklı pek çok materyalle desteklenmesine karşın en önemli materyali olan ders kitaplarının Türkiye’deki örgün eğitim kurumlarında okutulmaya başlanmadan önce MEB Talim ve Terbiye Kurumunca uygun olduğuna dair onaylanması gerekmektedir. Kitapların iç ve dış özelliklerinin kurum tarafından belirlenen standartlara uygun olması zorunluluğu bulunmaktadır. Ders kitaplarının; fiziksel özellikler, eğitime uygun tasarım, görsel kullanımı, kullanılan dil, anlatım gücü, imlâ şeklinde belirlenen başlıklar altında değerlendirilmesi yapılmaktadır (Ünsal ve Güneş, 2004: s. 307). Ders kitaplarının taşınması gereken iç ve dış özellikleri, öğrencilerin temel becerileri edinmelerinde ve kullanmalarında oldukça önemli olmaktadır. Ders kitaplarının dış özellikleri arasında kitabın basım ve kâğıt kalitesi, boyutu, kullanılan renkler, görseller, görsel-metin oranı, punto büyüklüğü, yazı stili, ağırlık vb. özellikler yer alırken (Ayhan, 2010; Yalın, 1999); iç özellikleri arasında içeriğinin anayasa, kanun ve diğer mevzuata uygun olması, reklam ve kitabın-yazarın kimliğini belirleyici öğe içermemesi, bilimsel yeterliliğe sahip olması, içeriğin ders programının amaç ve kazanımlarını karşılama yeterliliği, görsellerin ve içerik tasarımının öğrenmeyi destekleyecek ve öğrenci

gelişimine uygun olması yer almaktadır (MEB, 2018). Yürürlükte olan öğretim programlarına uygun şekilde hazırlanan ders kitaplarının toplum ve bireyin ihtiyaçlarını dikkate alması, kitaptaki etkinliklerin öğrenciyi aktif kılacak şekilde planlanması, disiplinlerarası ilişki kurulması kitabın öğretim sürecinde daha işlevsel olmasını sağlayacaktır.

Her düzey ve seviyede hazırlanan Türkçe ders kitaplarının, güncellenen en son Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan amaç ve kazanımlar, farklı öğrenme alanları, öğrenme-öğretme süreçleri kapsamındaki yöntem ve teknikler, etkinlikler, ölçme-değerlendirme çalışmaları, metinlerin belirlenen temalarla uyumu açısından uygunluk içinde olması gerekmektedir (Epeçan ve Okçu, 2010: s. 187). Türkçe ders kitapları bu anlamda öğretim programının okullarda nesneleşmiş hâli olup bu kitaplar ne kadar kaliteli hazırlanırsa o kadar Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın verimliliğine yönelik dönütlerin doğruluk oranı artacaktır. Türkçe ders kitaplarının beklenen niteliğe sahip olup olmadığı, varsa aksayan yönleri; seçilen yöntem ve teknikler, tavsiye edilen etkinlikler, ölçme değerlendirme yöntemleri gibi pek çok unsurun uygulamada verimli olup olmadığına ilişkin en iyi dönüt okullarda uygulamayı yapan öğretmenlerden elde edilebilir. Bu çalışmada MEB Yayınları 5. sınıf Türkçe Ders Kitabına ilişkin öğretmen görüşleri ortaya konulmak istenmiştir. Elde edilen verilerin ilgili çalışmalara ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda 2017-2018 yılında okullarda 5. sınıf düzeyinde kullanılan MEB tarafından yayınlanan Türkçe ders kitabına ilişkin olarak 5. sınıf düzeyinde derse giren öğretmenlere yöneltilen sorular aracılığıyla aşağıdaki soruların yanıtı aranmıştır:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımlara uygun mudur?
2. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler içeriği yönünden öğrencilerin seviyelerine uygun mudur?
3. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dilbilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, kitapta yer alan görseller, kitabın basım kalitesi vb. unsurların öğrencilerin seviyelerine uygunluğu konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
4. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımlara uygun mudur?
5. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler öğrenci düzeyine uygun mudur?
6. 5. sınıf Türkçe ders kitabın ölçme-değerlendirme açısından yeterli midir?
7. 5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaşılan sorunlar nelerdir?
8. 5. sınıf Türkçe ders kitabının daha işlevsel olabilmesi için neler yapılabilir?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma desenleri arasında bulunan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Miles ve Huberman (2016: s. 6) nitel araştırmaların; bir saha ya da sosyal hayatın bir kesitiyle uzun süreli ve yoğun olarak bir etkileşim gerektirdiğini belirtmektedir. Bu etkileşim süreci içerisinde araştırmacı olayları değerlendirerek olayın doğasını derinlemesine anlamaya ve analiz etmeye çabalamaktadır (Merriam, 2015: s. 14). Bu süreçte olayları bütüncül bir bakış açısı kullanarak değerlendirmektedir (Miles ve Huberman, 2016: s. 6). Nitel araştırma desenleri arasında yer alan durum çalışmasını Merriam (2015: s. 40), sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi; Creswell (2016: s. 97) gerçek yaşam,

güncel sınırlı bir durum, olay ya da süreç içerisinde bulunan çoklu olay ve durumlara ilişkin tek veya pek çok kaynaktan ayrıntılı ve derinlemesine bilgi elde edilmesine olanak sağlayan, bir durumun betimlenmesini ya da duruma ilişkin temaların oluşmasına imkân sunan bir desen şeklinde tanımlanmaktadır. Bogdan ve Biklen (1992) durum çalışmalarında araştırılan her durum veya olgunun kendine özgü farklılıkları bulunduğu için ortak bir sonuç elde edilerek genelleme yapılmasının mümkün olmadığını ancak birbirine benzer özellikler taşıyan araştırma sonuçlarından elde edilen verilerdeki birbirine yakın bulguların ortaya konulabileceğini belirtmektedir. Yapılan bu çalışma; belirli bir bölgede yer alan öğretmenlerden elde edilen bilgilerin içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek önceden belirlenen sorulara yanıt arandığı, öğretmenlerin düşüncelerini nedenleriyle birlikte belirtmelerine olanak sağlayarak derinlemesine bilgi edinimine olanak sağladığı elde edilen bulgulara dayanarak genelleme yapılmasının mümkün olmadığı gerekçelerinden dolayı durum çalışmaları kategorisinde değerlendirilmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı ikinci döneminde Gaziantep ili Şahinbey ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 18 farklı ortaokulda görev yapan 13'ü kadın, 12'si erkek olmak üzere toplam 25 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler; araştırmanın yapıldığı dönem itibarıyla 5. sınıf düzeyindeki sınıflarda derse giriyor olmaları ve araştırma sürecine gönüllü olarak katılıyor olmaları dikkate alınarak seçilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Şahinbey ilçesinde MEB bünyesindeki okullarda görev yapmakta olan 34 Türkçe öğretmeniyle çalışma için görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerin yedi tanesi 5. sınıf düzeyinde derse girmiyor olmaları, iki tanesi de katılmak istememeleri nedeniyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlere ilişkin demografik bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubuna ilişkin demografik veriler

Katılımcı özellikleri		f	%
Cinsiyet	Kadın	13	52.00
	Erkek	12	48.00
Kıdem	1-5 yıl	6	24.00
	6-10 yıl	4	16.00
	11-15 yıl	5	20.00
	16-20 yıl	5	20.00
	21-25 yıl	2	8.00
	26 ve üzeri	3	12.00
Yaş	20-30 yaş	6	24.00
	31-35 yaş	6	24.00
	36-40 yaş	4	16.00
	41-45 yaş	4	16.00
	46-50 yaş	3	12.00
	51 yaş ve üzeri	2	8.00
Mezun Olunan	Türkçe Öğretmenliği	18	72.00
Lisans Programı	Türk Dili ve Edebiyatı	7	28.00

Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin veriler; Gaziantep Şahinbey ilçesinde 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı ikinci yarısında MEB'e bağlı 18 farklı ortaokulda görev yapan 13 kadın, 12 erkek olmak üzere toplamda 25 Türkçe öğretmenine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bilimsel çalışmalarda nicel araştırmalar uzun zamandan beri kullanılmasına karşın nitel araştırmalar geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren daha fazla kullanılmaya başlanmış ve nitel veri analizlerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Miles ve Huberman, 2016: s. 2). Nitel araştırmaları Creswell (2016: s. 43), dünyayı daha görünür ve anlaşılır hâle getiren alan notları, mülakatlar, konuşmalar, resim ve fotoğraflar, kayıtlar, araştırmacı günlükleri, gözlemler vb. bir dizi materyal uygulanmasına dayanan yorumlayıcı ve açıklayıcı etkinlik, gözlemcinin yerini tespit eden bir aktivite olarak tanımlamaktadır. Nitel araştırmalarda veri toplamak için farklı birçok yöntem olmasına karşın ağırlıklı olarak görüşme ve gözlem kullanılmaktadır (Glaser ve Strauss, 1967: s. 2). Merriam (2015: s. 86), gözleme dayanan çalışmaların sadece araştırmacıların dışardan gördüklerine ve kısmen sezgilerine dayandığını, görüşme yapılan araştırmaların ise katılımcıların doğrudan düşünceleri alındığı için daha derinlemesine ve doğru bilgi elde etmeye olanak sağladığını belirtmektedir. Araştırmalarda görüşme ve gözlemin birlikte kullanılmasının daha sağlıklı sonuçlar ortaya koyacağı ifade edilmektedir. Görüşme ve gözlem tekniğinin grup veya bireylerle doğal ortamlarında yapılabileceği belirtilmektedir (Creswell, 2016: s. 44). Konu, durum ve olguların toplumsal yapı içinde geçirdiği ve hâlen devam eden süreçlerinin tespit edilmesi, bunlarla ilgili olan grup veya bireylerin bakış açılarının belirlenmesi, benzeyen ya da farklılık içeren bakış açılarının ortaya konulmasına olanak sağladığı belirtilmektedir (Glaser ve Strauss, 1967: s. 2). Görüşme tekniği bir konu, olgu veya duruma ilişkin olarak düşünce veya duyguların belirlenmesini amaçlayan, en az iki kişi arasında gerçekleştirilen (Kaptan, 1973: s. 241); nicel araştırmalarda da kullanılabilmesine karşın ağırlıklı olarak nitel araştırmalarda tercih edilen bir veri toplama tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: s. 119). Görüşme formları genel olarak yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak üç farklı kategoriye ayrılmaktadır (Karasar, 2014: s. 167). Yarı yapılandırılmış görüşme formları olay ve olguya ilişkin olarak; hem araştırmacının önceden belirlediği soruların cevabını almasına hem de konunun katılımcı görüşleri doğrultusunda derinlemesine incelenmesine olanak sunmaktadır (Büyüköztürk, 2010: s. 152).

Yapılan alan yazın taramasında bu konuda çok az çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Program geliştirmenin sürekliliği göz önüne alındığında bu konuda farklı seviyelerde ve farklı gruplarla daha fazla çalışmanın yapılması gerektiği düşünülmektedir. Kullanılan ders kitapları hazırlanan öğretim programlarının somut göstergesi olarak kabul edilmektedir. 5. sınıf Türkçe ders kitabının niteliklerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle yapılan çalışmada verilerin elde edilebilmesi amacıyla daha önceden yapılan benzer çalışmalar incelenmiş ve kullanılan soru formları belirlenmiştir. Türkçe ders kitabının taşınması gereken temel özellikler hakkında alan uzmanlarından ve öğretmenlerden bilgi alınmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu önce taslak olarak hazırlanmış ve her iki

araştırmacı tarafından uygunluğuna yönelik görüş birliği sağlanmıştır. Sonrasında sorular; araştırma alanına uygunluk, birbiriyle uyumu, dil açıklığı ve araştırma amacına uygunluğu bakımlarından değerlendirilmesi için alanlarında uzman olan iki öğretim üyesine sunularak görüşleri alınmış ve uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak katılımcılara uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular aşağıda sunulmuştur:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
2. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içeriği yönünden öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
3. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dilbilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, kitapta yer alan görseller, kitabın basım kalitesi vb. unsurların öğrencilerin seviyelerine uygunluğu konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
4. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
5. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
6. 5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
7. 5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştığınız sorunlar varsa bunlar nelerdir?
8. 5. sınıf Türkçe ders kitabı daha işlevsel olabilmesi için yapılabileceklerle ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda veri analizi yapmak; katılımcıların verdiği yanıtların anlamlarının dışa aktarılmasında araştırmacının gördüklerini, okuduklarını, dinlediklerini yorumlaması, ayrıştırması, birleştirmesi, elemesi, kategorileştirmesi, indirgemesi içermektedir (Merriam, 2015: s. 167). Veri çözümlemesi oldukça dikkat, zaman ve sabır gerektirmektedir. Bu çalışmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz teknikleri arasında yer alan ve sıklıkla uygulanan içerik çözümleme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde sıklıkla içerik çözümleme tekniğinin kullanılmasının nedeni Yıldırım ve Şimşek'e (2005: s. 227) göre; elde edilen verilerdeki tekrar eden kelime, kavram, kelime gruplarının tespit edilebilmesine olanak sağlamasıdır. Belirlenen bu kelime, kavram ve kelime grupları araştırmacılar tarafından kodlanarak ana tema ve alt temalar tespit edilmekte ve tekrar tekrar elden geçirilerek netleştirilmekte, yeniden kodlanmakta ve sonrasında da yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: s. 227; Patton, 2014: s. 453). Bu çalışma sürecinde de araştırmacılar içerik çözümleme tekniğinin aşamalarını titizlikle uygulamış, bulgular öncelikle her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve sonrasında bir araya getirilerek ortak kodlamalar belirlenmiş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda kodlamalarda gerekli düzenleme ve değişiklikler yapılmıştır. Ancak gözden

kaçan herhangi bir hatanın olmasını engellemek, daha sağlıklı sonuçlar elde etmek amacıyla iki hafta çalışmaya ara verilmiştir. Bu sürenin sonunda bulgular tekrar gözden geçirilmiş ve gerekli görülen değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır. Bulgular tablo haline getirilerek tekrar uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşlerine tekrar başvurulmasının amacı araştırmacılar tarafından gözden kaçırılan olası noktalar varsa tespit edilmesini sağlamaktır (Creswell, 2016: s. 184). Uzmanlarla araştırmacıların tablodaki bulgular üzerinde büyük oranda uyum sağladığı gözlenmiştir. Araştırma bulgularının elde edildiği katılımcıların kimlik bilgilerine gizlilik ilkesi gereğince araştırmada yer verilmemiş ve her bir katılımcı için bir kod numarası verilmiş, cinsiyetini belirtmek için de harf kullanılmıştır. Örneğin “Ö3-E” olarak kodlanan katılımcı 3 kod numarası verilmiş bir erkek öğretmeni tanımlamaktadır. Araştırma bulgularının aktarılabilirliğini sağlamak için doğrudan alıntılara yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Guba ve Lincoln, 1985). Bu doğrultuda araştırma sorularına ilişkin olarak katılımcıların görüşlerine de doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Doğrudan alıntılara yer verilmesi gerekliliği konusunda uzmanlar ve araştırmacılar hemfikirdir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde: 5. sınıf Türkçe Ders Kitabına yönelik olarak Türkçe öğretmenlerinden elde edilen verilere ve bu verilerin ortaya çıkmasına kaynak oluşturan doğrudan alıntılara yer verilmektedir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Türkçe Dersi Öğretim Programıyla Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir.” sorusu sorulmuş ve katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilerek kodlanmıştır. Elde edilen kodlamalar ve yükleme sayıları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin türkçe dersi öğretim programı’ndaki kazanımlarla uyumuna ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları		f
Olumlu		49
Nedenleri	Kazanımlara uygun nitelikte	16
	Dil becerilerini geliştirici nitelikte	8
	Öğrencinin sürece etkin katılmasını sağlayacak özellikte	8
	Üst düzey düşünmeyi geliştirici nitelikte	7
	Güncel gelişmelerle bağlantılı özellikte	5
	Kendi kültürümüzdeki değerleri yansıtacak nitelikte	5
Olumsuz		30
Nedenleri	Metinler kazanımlarla uyumlu değil	19
	Metinler yeterli kalitede değil	4
	Tüm dil becerilerine hitap eden metin sayısı az	4
	Öğrencileri aktif düşünmeye yöneltmiyor	3
Toplam		79

Tablo 2'ye bakıldığında; araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlarla uyumuna ilişkin olarak verdikleri yanıtların olumlu (f=49) ve olumsuz (f=30) şeklinde iki ana tema oluşturduğu görülmektedir. Olumlu yanıt veren öğretmenlerin nedenleri incelendiğinde öğretmenlerin yarısından çoğunun "Kazanımlara uygun nitelikte" (f=16) olduğunu söyledikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri diğer olumlu yanıtların başlıcalarının "Dil becerilerini geliştirici nitelikte" (f=8), "Öğrencinin sürece etkin katılımını sağlayacak özellikte" (f=8), "Üst düzey düşünme becerilerini geliştirici nitelikte" (f=7) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşlerin oluşmasına kaynaklık eden öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Ö3-E: "Metinler kazanımlara uygundur. Okuma metinleri yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar nitelikte olup, okumayı bir alışkanlık haline getirme amaçlanmış sayılabilir."

Ö10-K: "Metinlerin genel anlamda kazanımlara uygun olduğunu düşünüyorum. Güncel hayatla ve teknolojik gelişmelerle ilgili olması da dikkat çekici özellikte."

Ö24-K: "Kendi kültürümüzü yansıtan metinlerin kitapta yer almasını kazanımlarla uyumlu buluyorum. Sonuçta öğrencilere değerlerimizin doğru bir şekilde yansıtılması, kazandırılması gerekiyor."

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın kazanımlarına uygunluğuna ilişkin olarak olumsuz yanıt veren öğretmenlerin düşüncelerine bakıldığında; "Metinler kazanımlarla uyumlu değil" (f=19), "Metinler yeterli kalitede değil" (f=4) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Olumsuz yanıt veren öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

Ö4-K: "Metinler tam anlamıyla kazanımları karşılamakta yetersiz kalıyor. Bazı kazanımlara fazla bazı kazanımlara ise çok az yer verilmiş. Daha özenle metin seçimi yapılması gerektiğini düşünüyorum."

Ö8-K: "Metinlerde dil becerilerini geliştirecek yeterli kalitede değil. Öğrenciyi bazı metinler çok zorlarken bazı metinler aşırı kolay seçilmiş. Dengeli metin sayısı az."

Ö18-E: "Çok uygun değil. Daha güzel ve kaliteli metinler seçilebilir. Öğrenciyi aktif kılacak, farklı düşünmeye yönlerecek metinlerin sayısının az olduğunu düşünüyorum"

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara genel olarak bakıldığında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın kazanımlarıyla uygunluğuna yönelik olarak başlıca olumlu görüşlerin; kazanımlara uygun, dil becerilerini geliştirici, öğrencinin sürece katılımını etkin olarak sağlayıcı nitelikte; olumsuz görüşlerin ise metinlerin kazanımlarla uyumlu olmadığı, yeterli kalitede olmadığı kodlamaları altında olduğu görülmektedir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin İçeriğinin Öğrenci Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Öğretmenlere "5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içeriği yönünden öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?" sorusu sorulmuş ve öğretmenlerden elde edilen veriler kodlanarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içeriğinin öğrenci seviyesine uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı görüşleri		f
Olumlu		47
Nedenleri	Öğrenci seviyesine uygun	14
	Metinler dikkat çekici	10
	Görseller ilgi çekici	8
	Kelime hazinesini geliştirecek nitelikte	7
	Sade bir dil kullanılmış	5
	Konular güncel	3
	Olumsuz	42
Nedenleri	Öğrenci seviyesine uygun değil	9
	Metinler fazla uzun	8
	Bazı metinlerde dil çok ağır	7
	Soyut bir dil kullanılmış	4
	Metinlerin iç planında hata var	3
	Metinler ilgi çekici değil	6
	Yabancı sözcük sayısı fazla	5
Toplam	89	

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içeriğinin öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin yanıtlarının olumlu (f=47) ve olumsuz (f=42) olarak iki ana kategori oluşturduğu tespit edilmiştir. Olumlu görüş belirten öğretmenlerin gerekçelerinin başlıcalarının “Öğrenci seviyesine uygun” (f=14), “Metinler dikkat çekici” (f=10), “Görseller ilgi çekici” (f=8) şeklinde olduğu belirlenmiş ve bu gerekçelere kaynaklık eden öğretmen ifadelerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö10-K: “Renkli, heyecanlı ve görseli bol olduğu için genel olarak güzel metinler. Öğrencilerin kelime hazinelerini zorlamadan zenginleştirecek şekilde planlama yapılması da bence olumlu.”

Ö11-E: “Bugüne kadar işlediğimiz metinlerin hepsi öğrencilerin yapısına uygun metinlerdi. Geçmiş yıllara göre hem daha güncel hem de öğrenci düzeyine dikkat edilerek hazırlanmış.”

Ö19-K: “Kesinlikle seviyelerine uygun. Güncel konuları ele alması güzel. Özellikle çocukların dikkatini çeken metinler ele alınmış.”

Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin gerekçelerinin ise “Öğrenci seviyesine uygun değil” (f=9), “Metinler fazla uzun” (f=8), “Bazı metinlerde dil çok ağır” (f=7) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Ö1-K: “Metinlerin bir kısmı öğrenci seviyesi için gerçekten çok zor ve uzun. Örneğin “Küçük Ağa” metni çocuklar için hem dil yönünden çok zor bir metindi hem de çok uzundu. “Alice Harikalar Diyarında” metni de çok uzundu ve öğrencilerin metni okurken ilgileri dağılıyordu.”

Ö13-E: “Olay metinlerin planı ve düşünce metinlerin planı karıştırılmış. Olay metinlerinde ana fikir, serim, düşünüm, çözüm ifadeleri kullanılmalı. Düşünce metinlerinde ana düşünce, giriş, gelişme, sonuç ifadeleri kullanılsa daha doğru olurdu.”

Ö15-K: “Okuma metinleri çocukların ilgisini çekmiyor. Metin işlerken çok sıkılıyorlar. Durum böyle olunca kazanımlara uygun bir metin dahi olsa uygulamada amacına ulaşamıyor.”

Öğretmenlerden elde edilen verilere genel olarak bakıldığında metinlerin içeriği hakkında olumlu ve olumsuz görüşlerin sayılarının birbirine yakın olduğu, olumlu görüşler arasında öne çıkanların öğrenci seviyesine uygun, metin ve görsellerin öğrenci düzeyine uygun olduğu ve kullanılan dilin sade olması şeklinde sıralandığı görülmektedir. Olumsuz görüşlerin ise öğrenci seviyesine uygun olmaması, metinlerin fazla uzun, dilinin ağır ve soyut olduğu kategorileri altında sıralandığı tespit edilmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Dilbilgisi Yapıları, İçerdiği Kelimeler, Kitapta Yer Alan Görseller, Kitabın Basım Kalitesi vb. Unsurların Öğrencilerin Seviyelerine Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dilbilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, kitapta yer alan görseller, kitabın basım kalitesi vb. unsurların öğrencilerin seviyelerine uygunluğu konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, öğretmen görüşleri analiz edilerek kodlanmış, elde edilen bulgular aşağıda tablo olarak sunulmuştur.

Tablo 4. 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çeşitli özellikleri bakımından öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Olumlu	70
Kelimeler öğrenci düzeyine uygun	14
Dilbilgisi öğrenci düzeyine uygun	13
Görseller metinle uyumlu	13
Dilbilgisi etkinliklerle uyumlu	5
Öğrencilerin kelime hazinesini geliştirecek nitelikte	5
Kitabın basım kalitesi iyi	5
Görsellerin renklendirilmesi uygun	4
Görseller öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte	3
Görseller karmaşık değil	3
Görseller sınıf düzeyine uygun	3
Görseller orantılı kullanılmış	2
Olumsuz	33
Dilbilgisi artırılmalı	7
Dilbilgisi azaltılmalı	5
Bazı görseller metinle ilgisiz	5
Türkçenin temel alanlarına yönelik konular artırılmalı	5
Bazı kelimeler öğrenci düzeyinin üzerinde	5
Yüzeysel bir anlatım var	2
Çok fazla konu var	2
EBA ile uyumlu değil	2
Toplam	103

Tablo 4'e bakıldığında öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dilbilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, kitapta yer alan görseller, kitabın basım kalitesi vb. unsurların öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin olarak olumlu (f=70) ve olumsuz (f=33) şeklinde iki ana kategori doğrultusunda görüş bildirdikleri görülmektedir. Olumlu görüşlerini dile getiren öğretmenlerin buna neden olarak başlıca "Kelimeler öğrenci düzeyine uygun" (f=14), "Dilbilgisi öğrenci düzeyine uygun" (f=13), "Görseller metinle uyumlu" (f=13) gerekçelerini sundukları tespit edilmiştir. Olumlu görüş belirten öğretmenlerin görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö2-K: "Görseller ve kelimeler özenle seçilmiş, güzel... Kitap gerçekten kaliteli. Bizim öğrencilerimiz için geliştirici etkiye sahip olabilir. Sınıf düzeyine göre doğru resimler seçilmiş."

Ö4-K: "İçerdiği kelimeler öğrencilerin kelime hazinesi ile uyumlu; görseller ise hem eğitsel hem de metin ile uyumlu ve canlıdır. Dilbilgisi yapısı hem kazanımlar hem de etkinlikler ile uyumludur."

Ö11-E: "Ders kitabında çok fazla dilbilgisi konu yok. Bunu doğru buluyorum. İşlediğimiz metinlerde ve yaptığımız etkinliklerde dilbilgisi kurallarına aykırı bir durumla karşılaşmadım. Kelime ve görsel bakımından da olumsuz bir düşüncem yok. Öğrenci düzeyine göre resimler seçilmiş ve kitapta olması gereken büyüklükte kullanılmış. Öğrencilerin ilgisini çekiyor."

Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin ise başlıca "Dilbilgisi artırılmalı" (f=7), "Dilbilgisi azaltılmalı" (f=5), "Bazı görseller metinle ilgisiz" (f=5) gerekçelerini belirttikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu gerekçelerinden örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Ö8-E: "Dil bilgisi konuları azaltılmalı, okuma, konuşma, anlama ve yorumlamaya dayalı konular işlenmeli."

Ö18-E: "Çok yüzeysel bir şekilde anlatılmış. Buna karşı çok sayıda konu verilmiş."

Ö20-K: "Materyaller EBA destekli olabilir."

Öğretmenlerden 5. sınıf Türkçe ders kitabının iç ve dış unsurlarına ilişkin görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu belirlenmiştir. Olumlu görüşlerin kelimelerin ve dilbilgisinin öğrenci düzeyine uygun, görsellerin metinle uyumlu, dilbilgisi yapılarının metinle uyumlu olması şeklinde sıralandığı; olumsuz görüşlerin başlıcalarının ise dilbilgisi artırılmalı, dilbilgisi azaltılmalı, görsellerin bir kısmının metinle ilgisiz olması şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kazanımlara Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Çalışmaya katılan öğretmenlere "5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?" sorusu sorulmuş, elde edilen bulgular analiz edilmiş ve Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın kazanımlarına uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları		f
Olumlu		44
Nedenleri	Kazanımlarla uyumlu	19
	Temel beceri kazanımlarıyla uyumlu	7
	Üst düzey düşünme becerilerini geliştirici nitelikte	7
	Teknolojiyle bağlantı kurulmasını sağlayacak nitelikte	7
	Metin içeriğiyle uyumlu	4
Olumsuz		45
Nedenleri	Uyumlu değil	6
	Dilbilgisine yönelik etkinlik sayısı az	5
	Kazanım sayısına göre az	5
	Türkçenin temel becerilerine yönelik etkinlik az	5
	Yüzeysel hazırlanmış	5
	Tüm kazanımlara yönelik etkinlik yok	4
	Etkinlikler kendi içinde uyumsuz	4
	Fazla basit olanlar var	4
	Planlama hataları var	4
	Kazanımlarla tam olarak örtüşmüyor	3
Toplam		89

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin etkinliklere kazanımlara uygunluğuna yönelik olarak verdikleri yanıtların olumlu (f=44) ve olumsuz (f=45) olarak iki farklı kategori oluşturduğu, olumlu görüşlerin “Kazanımlarla uyumlu” (f=19), “Temel beceri kazanımlarıyla uyumlu” (f=7), “Üst düzey düşünme becerilerini geliştirici nitelikte” (f=7) şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Olumlu görüşlerden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

Ö11-E: “Kazanımlara uygun olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerin düşünme, hayal etme gibi yeteneklerinin gelişmesine vesile oluyor.”

Ö16-E: “Kazanımlar Türkçe dersinin özelliklerine uygundur. Teknolojiyle uyumlu etkinlikler çok güzel olmuş.”

Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin görüşlerinin ise “Uyumlu değil” (f=6), “Dilbilgisine yönelik kazanım sayısı az” (f=5), “Kazanım sayısına göre etkinlik sayısı az” (f=5) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Bu kodlamalara kaynaklık eden öğretmen yanıtlarından örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Ö3-E: “...kazanımların çokluğu dikkate alınarak sayıları artırılmalıdır. Özellikle dilbilgisi çok zor kavrandığı için sezdirecek nitelikte de olsa daha fazla etkinlik hazırlanmalıdır.”

Ö10-K: “Kazanımlar yetersiz yansıtılmış. Tamamına yönelik etkinlik yok.”

Ö12-E: “Etkinlikler kazanımlarla birebir örtüşmemekte...”

Ö18-E: “Kimi etkinlikler çok yüzeysel, kimisi de gereksiz ayrıntılarla şişirilmiş.”

Öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun etkinliklerin kazanımlarla uyumlu şekilde hazırlandığını düşündükleri belirlenmiştir. Bu görüşlerini ise kazanımlarla uyumlu, temel alan becerileriyle uyumlu ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte olduğu gerekçelerine dayandırmışlardır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin ise uyumlu değil, dilbilgisine yönelik etkinliklerin az olduğu, kazanım sayısı dikkate alındığında etkinlik sayısının yetersizliği ve tüm kazanımlara ilişkin etkinlik olmadığı şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Öğrenci Düzeyine Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, öğretmen görüşleri analiz edilerek kodlanmış, elde edilen bulgular aşağıda Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Olumlu	75
Öğrenci düzeyine uygun olması	18
Anlaşılmasının kolay olması	12
Güncel hayatla bağlantılı olması	9
Teknoloji kullanmaya özendirilmesi	6
Etkinlik içeriği ve görsellerinin uyumlu olması	6
Metinle bağlantılı olması	6
Etkinliklerin birbiriyle uyumlu olması	6
Araştırma yapılmasını desteklemesi	5
Grup çalışmalarına uygun olması	4
Eğlenceli olması	3
Olumsuz	44
Öğrenci düzeyinin üzerinde olması	9
Etkinlik sayısının fazla olması	5
Dilbilgisini kavratacak nitelikte değil	5
Etkinlikler için zamanın yetmemesi	4
Etkinlik yönergelerinin yetersiz olması	4
Bir kısmı metinle ilgisiz olması	4
Gereksiz ayrıntıların olması	4
Öğrenci için eğlenceli olmaması	4
Anlaşılmasının zor olması	3
Kolaydan zora hazırlanmamış olması	2
Toplam	119

Tablo 6’da yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin büyük kısmının etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna ilişkin olarak olumlu (f=75) düşündükleri ortaya konulmaktadır. Öğretmenler bu görüşlerinin on farklı başlık altında toplandığı ve bu başlıkların başlıcalarının “Öğrenci düzeyine uygun” (f=18), “Anlaşılması kolay” (f=12), “Güncel

hayatla bağlantılı" (f=9) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Olumlu görüş belirten öğretmenlerin verdiği yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Ö11-E: "Yaptığımız etkinlikleri öğrenciler rahatlıkla yapabiliyorlar. Bu yaşa uygun olduğunu gösteriyor. Çoğu etkinlik güncel hayata ilişkin bağlantı kurulmasını ve teknoloji kullanma becerisini kullanmayı gerektiriyor. Öğrenciler ister istemez bazen yalnız bazen grup olarak çalışıyor ve etkinlikleri yapıyor."

Ö12-E: "Etkinlikler öğrencilerin zorlanmadan yaptıkları anları araştırmaya yönelten etkinliklerdir. Anlaşılabilir etkinliklerdir. Bazı eğlenceli etkinlikleri öğrenci daha ödev vermeden yapıyor."

Ö22-K: "Etkinlikler, içerik ve görsel olarak öğrencilerin düzeyine uygun hazırlanmış. Bir metinle ilgili olan etkinlikler çoğunlukla birbiriyle ve görsellerle uyumlu. Yani öğrencinin kafası karışmıyor. Öğrenci metni takip ederek etkinlikleri kolayca yapabiliyor."

Etkinlikler hakkında olumsuz (f=44) görüş belirten öğretmenlerin yanıtlarının başlıcalarının "Öğrenci düzeyinin üzerinde" (f=9), "Etkinlik sayısı fazla" (f=5), "Dilbilgisini kavratacak nitelikte değil" (f=5), "Etkinlikler için zaman az" şeklinde olduğu belirlenmiştir. Bu görüşlerin oluşmasına kaynaklık eden öğretmenlerin yanıtlarından örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö1-K: "Etkinliklerin bir kısmı gerçekten öğrenciler için çok zor ve anlamakta zorlanıyorlar. Örneğin "Alice Harikalar Diyarında" metninin 5. etkinliği ve püf noktası metninin 6. etkinliği öğrenciler için hem anlaması hem de kavraması çok zor etkinliklerdi. Ancak bazı etkinlikler de aşırı kolay olarak planlanmış."

Ö2-K: "5 saatlik süre verilen bir metinde sekiz etkinlik var. Bazıları zor, bazılarıysa aşırı kolay. Her seviyeye uygunmuş gibi. (sınıf düzeyi iyiyse)."

Ö14-E: "Bana göre yeterli ve zevkli etkinlikler yok. Yetişkinlerin daha düzenli ve sistematik olarak kazanımları kazandırmaya yönelik olması gerekir. Örnek: konu anlatımı, konuyu pekiştirici etkinlikler, kazanımları kazanıp kazanmadıklarına yönelik ölçme-değerlendirme soruları şeklinde düzenlenmesini isterdim. Etkinlikler için ayrılan yerler cevaplar için yeterli olmuyor. Bu nedenle öğrenciler zorlanıyor. Bana göre ders kitapları ve etkinlikler yeterli değil. Kısa etkinliklerle öğrenciler istenen kazanımları yeterince kazanamıyorlar. Ders kitapları ve etkinlikler daha zevkli ve verimli hale getirilmelidir. Öğrencilerin seviyesine uygun kolaydan zora doğru düzenlenmesi gerekir. Öğrenciler özellikle metinle ilgili sorulara cevap vermekte zorlanıyorlar."

Öğretmenlerin etkinliklerin öğrenci düzeyine yönelik verdikleri yanıtlara bakıldığında öğretmenlerin büyük bir kısmının olumlu düşündüğü ve bu düşüncelerini öğrenci düzeyine uygun, anlaşılması kolay, güncel hayatla bağlantılı, teknolojiyi kullanma becerisine uygun şekilde ifade ettikleri; olumsuz görüş dile getiren öğretmenlerin ise etkinlikleri öğrenci düzeyinin üstünde bulduğu, etkinlik sayısının fazla olması ve dilbilgisini kavramayı sağlayacak etkinlikleri yetersiz olması gibi nedenlere dayandırdıkları görülmektedir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Ölçme-Değerlendirme Açısından Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, elde edilen bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. 5. Sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları		f
Olumlu		48
Nedenleri	Öğrenci seviyesine uygun olması	12
	Program kazanımlarına uygun olması	11
	Öğrenciyi geliştirecek özellikte olması	9
	Yöntem ve teknik çeşitliliğinin bulunması	6
	Güncel tekniklerin bulunması	6
	Metinlere uygun seçilmesi	4
Olumsuz		56
Nedenleri	Yetersiz olması	13
	Ölçme-değerlendirmeye yönelik net bilgi vermemesi	10
	Öğrencinin hazırbulunuşluğuyla uyumlu olmaması	8
	Yüzeysel olması	7
	Kalabalık sınıflarda uygulanamaması	6
	Sistematik olmaması	4
	Kazanımlara uygun olmaması	4
Kalıcılığı sağlayamaması	4	
Toplam		104

Tablo 7 incelendiğinde; 5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından değerlendirilmesine ilişkin soruya öğretmenlerin olumlu (f=48) ve olumsuz (f=52) iki ana kategoride olmak üzere birbirine yakın oranlarda yanıt verdikleri belirlenmiştir. Olumlu yanıt veren öğretmenlerin görüşlerinin başlıca “Öğrenci seviyesine uygun olması” (f=12), “Program kazanımlarına uygun olması” (f=11), “Öğrenciyi geliştirecek özellikte olması” (f=9) şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda verilmektedir:

Ö5-K: “Ölçme-değerlendirme açısından herhangi bir sorunla karşılaşmadım. Öğrencilerin not sınavlarını yaparken kitabın çizgisi doğrultusunda yapmaya özen gösteriyorum.”

Ö13-E: “Öğrencilerin kolaylıkla anlayabileceği ve bizim de öğrenciyi daha önceden kullanmadığımız ölçme araçlarıyla değerlendirmemizi sağlayabilecek nitelikte. Günümüzde kullanılması tavsiye edilen teknikler hem öğrenciyi ölçerken gelişimini de sağlıyor. Kitap bu açıdan bence başarılı.”

Ö25-E: “Programdaki kazanımlara uygun seçilmiş. Zaten programda tavsiye edilen ölçme-değerlendirme tekniklerine baktığımızda da kitapta bunların yansıtıldığını görüyoruz.”

Ölçme-değerlendirmeye yönelik olarak olumsuz düşüncelerini dile getiren öğretmenlerin görüşlerinin başlıcalarının ise “Yetersiz olması” (f=13), “Ölçme-değerlendirmeye yönelik net bilgi vermemesi” (f=10), “Öğrencinin hazırbulunuşluğuyla uyumlu olmaması” (f=8) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin olumsuz görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

Ö1-K: “Kitabın ölçme-değerlendirme açısından yetersiz olduğunu düşünüyorum. Öğretmenlere öğrencinin tam olarak kazanımları elde edip etmediğine ilişkin yeterince bilgi vermiyor. Hep alternatif araçlar kullanmak zorunda kalıyoruz.”

Ö14-E: “Ölçme-değerlendirme gerçekten çok yüzeysel kalmış. Bize önerilen yöntem ve tekniklerin girdiğimiz sınıf mevcutlarına uygulanması çok zor. Öğrencilere tam olarak uygulayamıyoruz. Bu da kalıcı öğrenmenin sağlanmasını zorlaştırıyor.”

Ö18-E: “Oldukça yetersiz olduğunu ve özensiz hazırlandığını düşünüyorum. Kazanımların tamamını değerlendirecek özellikte hazırlanmamış. Öğretmen, öğrenciyi tam olarak değerlendiremiyor.”

Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin verdikleri yanıtlara genel olarak bakıldığında olumlu ve olumsuz görüş sayılarının yakın olduğu; olumlu görüşlerde öne çıkan başlıkların öğrenci seviyesine ve program kazanımlarına uygun, öğrencinin gelişimini destekleyecek özellikte ve farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının olduğu; olumsuz görüşlerde ise yetersiz olması, ölçme-değerlendirme açısından öğretmenlere yeterli bilgi sağlamaması, öğrenci hazırbulunuşluğuna uygun olmaması ve yüzeysel olması şeklinde olduğu görülmektedir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabını Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştığımız sorunlar varsa bunlar nelerdir?” sorusu sorulmuş, elde edilen veriler analiz edilerek kodlanmış ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. 5. Sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları		f
Olumlu		12
	Herhangi bir sorunla karşılaşmadım	12
Olumsuz		93
	Zaman sıkıntısının olması	12
	Materyal yetersizliğinin olması	10
	Kılavuz kitabının olmaması	10
	Ölçme-değerlendirme konusunda yetersiz olması	8
	Etkinlik sayısının fazla olması	8
	Dinleme metinlerinin etkinliklerinin yetersiz olması	7
	Öğrenci hazırbulunuşluğunun yetersiz olması	7
	Öğrenci düzeyinin üzerinde olması	7
	Metinlerin uzun olması	7
	Kalabalık sınıflarda uygulama zorluğunun olması	6

Etkinliklerin cevapları için ayrılan kısmın yetersiz olması	6
Bazı metinlerin dilinin öğrenci düzeyinin üzerinde olması	5
Toplam	105

Tablo 8'e bakıldığında öğretmenlerin yaklaşık yarısının (f=12) 5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Sorunla karşılaştığını belirten öğretmenlerin ise bu düşüncelerinin başlıca gerekçelerini ise "Zaman sıkıntısının olması" (f=12), "Materyal yetersizliğinin olması" (f=10), "Kılavuz kitabının olmaması" (f=10) şeklinde ifade ettikleri tespit edilmiştir. Olumsuz düşüncelerini dile getiren öğretmenlerin görüşlerini yansıtan örnekler aşağıda bulunmaktadır:

Ö2-K: "Bazen zaman yetmediği için beş ders saatinde değil de daha uzun zamanda yapabiliyoruz. Yetişmeyen etkinlikleri ödevlendirmek zorunda kalıyorum."

Ö4-K: "Kılavuz kitabı olmadığı için günlük plan hazırlıyorum. Onu da hem kâğıt hem de zaman açısından israf olarak görüyorum. Ayrıca da etkinliklerin kazanımı da kısmi olarak kısaltılmış oluyor. Bazı kazanımlara ulaşmak zorlaşıyor."

Ö9-E: "Okuduğumuz veya dinlediğimiz metinlere göre farklı sorunlar yaşanıyor. Dinleme metinleri okulun materyal ihtiyaçlarının eksik olması yönüyle tam olarak gerçekleştirilemiyor. Öğrencilerin bazısının evinde bilgisayar olmadığı için verim alamıyoruz."

Ö14-E: "Bazı öğrencilerin hazırbulunmuşluk düzeyleri düşük olduğu için zaman konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Bazı etkinliklerin bu yüzden zamanında bitirilmesi zor oluyor. Ayrıca öğrencilerin etkinlikleri yaparken bazı etkinlikler için çok az bir yer bırakılmış."

Ö16-E: "Okuma metinleri çok uzun olduğundan çocuklar metnin sonuna geldiklerinde metni unutmuş oluyor. Metinler biraz kısaltılmalıdır."

Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştıkları sorunlara ilişkin soruya verdikleri yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin yaklaşık yarısının bir sorunla karşılaşmadığını ifade ettiği; sorunla karşılaştığını belirten öğretmenlerin ise bu sorunların başlıcalarının zamanın yetmemesi, materyal eksikliğinin ve kılavuz kitabının olmaması, ölçme-değerlendirme açısından yetersiz olması ve etkinlik sayılarının çok fazla olması şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Daha İşlevsel Olabilmesi İle İlgili Görüşler

Araştırmaya dâhil olan Türkçe öğretmenlerine kullandıkları Türkçe kitabının daha işlevsel olabilmesi için neler yapılabileceğini ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla "5. sınıf Türkçe ders kitabı daha işlevsel olabilmesi için yapılabileceklerle ilişkin düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiş, öğretmenlerden elde edilen veriler analiz edilmiş ve Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. 5. Sınıf Türkçe ders kitabının daha işlevsel olabilmesine ilişkin öğretmen görüşleri

Katılımcı yanıtları	f
Okullarda materyal eksikliği giderilmeli	12
Kılavuz kitabı olmalı	9
Hazırlanan kitaplar hakkında öğretmenlerden daha fazla görüş alınmalı	8

Ölçme değerlendirmeye yönelik sorular olmalı	7
Dilbilgisine yönelik etkinliklerin sayısı artırılmalı	6
Ders kitapları daha iyi bir kontrolden geçirilerek öğrenciye sunulmalı	6
Metinler seçilirken öğrencilerin zevkine uygun olmalı	5
Kendi kültürümüzü yansıtan metinlere daha fazla ağırlık verilmeli	5
Okulların teknolojik alt yapısı kurulmalı	5
Üst düzey düşünmeye yönelik etkinlikler artırılmalı	4
Metinler görsellerle uyumlu olmalı	4
Öğrenciler için daha eğlenceli metinler seçilmeli	4
Etkinlikler kolaydan zora sıralanmalı	4
Sınıflardaki öğrenci sayısı azaltılmalı	4
Olaya dayalı metinlere ağırlık verilmeli	3
Oyuna dayalı etkinlikler hazırlanmalı	3
Yazma becerisine yönelik etkinlikler artırılmalı	3
Toplam	92

Tablo 9’da yer alan bulgular incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabının daha işlevsel hale getirilmesine ilişkin olarak öğretmen görüşlerinin 17 farklı kod altında toplandığı (f=92) belirttikleri, bu görüşlerin öne çıkanlarının “Okullarda materyal eksikliği giderilmeli” (f=12), “Kılavuz kitabı olmalı” (f=9), “Hazırlanan kitaplar hakkında öğretmenlerden daha fazla görüş alınmalı” (f=8), “Ölçme değerlendirmeye yönelik sorular olmalı” (f=7) olduğu belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmaktadır:

Ö1-K: “Ders kitabı hazırlanırken, uygulayıcı durumundaki öğretmenlerin görüşlerine daha fazla yer verilmesi, ders kitabındaki metinler seçilirken çocukların zevk alacakları özelliklere daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir. Kendi kültürümüzden olan metinler çocukların daha çok ilgisini çekiyor. Program hazırlanırken ve metinler seçilirken öğrencilerin de görüşleri alınabilir. Dilbilgisini kavrayabilecek etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Kılavuz kitaplarının öğretmenlere verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin buna ihtiyacının olduğuna inanıyorum.”

Ö6-E: “Ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri imkânı olmayan okullarda işlenememektedir. Bu durumun dikkate alınması gerektiğini ve hiç değilse öğretmenlere bununla ilgili materyal desteği yapılması gerektiğini düşünüyorum.”

Ö14-E: “Metinler daha önce uzundu. Yeni programda bu kısaltılmış. Özellikle çalışma kitapları daha sistematik ve daha düzgün ve zengin içerik içinde olmalı. Öğrenci etkinlikleri yaparken zevk alarak isteyerek yapılacak etkinlikler olmalı diye düşünüyorum. Özellikle bilgi içeren konularla ilgili bilgiler de içermelidir. Kısaca Türkçe için:

1. uygun bir metin
2. metinle ilgili bilinmeyen kelimeler
3. metinle ilgili sorular
4. metnin türü kahramanları, konusu, analizleri

5. bunlarla ilgili etkinlikler

6. güzel yazma-konuşma konuları

7. kazanımları değerlendirmek için açık uçlu sorular

8. en son kazanımlarla ilgili 20-30 soruluk test soruları şeklinde düzenlenmesi iyi olur diye düşünüyorum.

Oysaki ben bu kadar abartılan programın içeriğinin daha çok ders materyalleri üzerinde olmasını isterdim. Bana göre ders kitapları ve etkinlikler yeterli değil. Kısa etkinliklerle öğrenciler istenen kazanımları yeterince kazanamıyorlar. Ders kitapları ve etkinlikler daha zevkli ve verimli hale getirilmelidir. Öğrencilerin seviyesine uygun kolaydan zora doğru düzenlenmesi gerekir. Öğrenciler özellikle metinle ilgili sorulara cevap vermekte zorlanıyorlar."

Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabının daha işlevsel olabilmesine ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında öğretmenlerin öncelikle okullarda yaşanan materyal eksikliğinin giderilmesi gerektiğini dile getirdikleri görülmektedir. Daha sonra ise sırasıyla kılavuz kitabının olması, ders kitabı hazırlama sürecinde öğretmenlerin görüşlerinin daha fazla dikkate alınması, ölçme-değerlendirme unsurlarına ve dil bilgisine ilişkin etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Sonuç

Türkçe ders kitapları hazırlanırken öğretim programlarına uygunluğu, içerik, tasarım, ölçme-değerlendirme ve pek çok diğer unsur dikkate alınarak özenle hazırlanması gerekmektedir. Çünkü diğer tüm derslerde kullanılan dil Türkçedir ve Türkçe ders başarısıyla diğer derslerdeki başarı arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. (Kutlu, 2009: s. 20). Hazırlanan ve kullanılan Türkçe ders kitaplarının olumlu ya da olumsuz taraflarını en iyi uygulayıcı durumunda olan öğretmenler belirlemektedir. Bu doğrultuda bu bölümde öğretmenlerden elde edilen bulguların sonuçlarına, daha önceden yapılan diğer çalışmalara yer verilmiş, bu çalışmayla diğer çalışmaların uyum ya da uyumsuzluklarını belirlemek amaçlanmıştır.

Öğretmenlere "5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir." sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara bakıldığında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin program kazanımlarıyla uyumuna yönelik olarak başlıca olumlu görüşlerin; kazanımlarla uyumlu, dil becerilerini geliştirici, öğrencinin sürece katılmasını etkin olarak sağlayıcı nitelikte olduğu başlıkları altında toplandığı belirlenmiştir. Olumsuz görüşlerin ise metinlerin kazanımlarla uyumlu ve yeterli kalitede olmadığı başlıkları altında toplandığı görülmektedir. Şahin'in (2008) 1. sınıf Türkçe ders kitabını değerlendirmeyi amaçladığı araştırmada öğretmenler, kitapların dersin kazanımlarını karşılamada tam olarak yeterli olmadığı şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Epçaçan ve Okçu (2010) tarafından Türkçe ders kitaplarına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışma sonuçlarına göre öğretmenler, Türkçe öğretim programında yer alan kazanımlarla ders kitaplarının uyumu konusunda kararsız kalmışlardır. Doğan ve Gülüşen'in (2011) araştırmalarında elde edilen bulgularda; 6-8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin değerler eğitimi yeterince

karşılımadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulut ve Orhan (2012) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkçe ve Edebiyat ders kitaplarında yer alan metinlerin değerler eğitiminde istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe dersinde yer alan metinlerin titizlikle seçilmesi gerekmektedir. Seçilen metinler öğrenci seviyesine uygun olmalı, belirlenen kazanımlara ulaşmada rehberlik yapmalıdır. Ayrıca bu metinlerin değer ve kültür kazanımında, farkındalık yaratmada oldukça önemli bir işlevi bulunmaktadır. Rastgele seçilen metinlerin öğrencinin hedeflenen kazanımlara ulaşmasında etkili olmayacağı ve sınırlı katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kitaplarda yer alan metinler pek çok açıdan ilgili alan uzmanlarınca detaylı bir şekilde incelenmeli, bu kitapların yüzbinlerce öğrenciye rehberlik yaptığı göz önüne alınmalıdır.

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin içeriği yönünden öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden elde edilen verilere bakıldığında; metinlerin içeriği hakkında olumlu ve olumsuz görüşlerin sayılarının yakın olduğu, olumlu görüşler arasında öne çıkanların öğrenci seviyesine uygun, metin ve görsellerin öğrenci düzeyine uygun olduğu ve kullanılan dilin sade olması şeklinde sıralandığı görülmektedir. Olumsuz görüşlerin ise öğrenci seviyesine uygun olmaması, metinlerin fazla uzun, dilinin ağır ve soyut olduğu kategorileri altında sıralandığı tespit edilmiştir. Şahin’in (2008) yaptığı çalışma sonuçlarında; 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dil ve üsluplarının öğrenci düzeyine uygun olduğu ancak cümle uzunluklarının öğrenci düzeyinin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Baldan’ın (2009) araştırmasında elde ettiği bulgulara bakıldığında; metinlerin öğrenci düzeyine uygun seçildiği ve kelime hazinelerinin öğrencilerin dilsel gelişimini desteklediği görülmektedir. Ayhan (2010) tarafından yapılan araştırma bulgularında, seçilen metinlerin öğrenci seviyesine uygun olduğu belirlenmiştir. Bağcı ve Ünal’ın (2013) sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarının okunabilirlik düzeyini belirlemeyi amaçladığı çalışma sonuçlarına göre; öğrenci seviyesi dikkate alındığında, bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre okunabilirliklerinin daha zor olduğu tespit edilmiştir. Canlı’nın (2015) Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin çocuğa yönelik ilkesine uygunluğunu belirlemeyi amaçladığı araştırma bulgularına göre; Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrenci düzeyine uygunluk ilkesine dikkat edilmeden seçildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında seçilen metinler konusunda yeterince özenli olunmadığı, yer yer dil yanlışları, anlam bozuklukları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin seviyelerinin üstünde ya da altında seçilen metinlerin önceden belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye hizmet etmeyeceği düşünülmektedir. Hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin hedef sınıf düzeyine uygunluğunun, amaca hizmet edip etmediğinin yayın öncesinde pilot uygulamalarla, uzman incelemeleriyle belirlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin dilbilgisi yapıları, içerdiği kelimeler, kitapta yer alan görseller, kitabın basım kalitesi vb. unsurların öğrencilerin seviyelerine uygunluğu konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş, öğretmen görüşleri analiz edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabının iç ve dış unsurlarına ilişkin görüşlerinin genel anlamda olumlu düşünceye sahip olduğu saptanmıştır. Olumlu görüşlerin; kelime ve dilbilgisi yapılarının öğrenci düzeyine uyumlu olması, görsellerin metinle uyumlu olması, dilbilgisi yapılarının metinle uyumlu olması şeklinde sıralandığı; olumsuz görüşlerin başlıcalarının ise dilbilgisine ilişkin unsurların yetersizliği, dilbilgisi unsurlarının fazlalığı,

görsellerin bir kısmının metinle ilgisiz olması şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Arı'nın (2008) yedinci sınıf düzeyinde Türkçe ders kitabındaki metinlerle resimlerin uyumlu olup olmadığını incelediği araştırma verilerine göre genel olarak resimlerin metinlerle uyumlu ve orantılı olduğu, resim ve metinlerin öğrenci ve sınıf düzeyine uygun hazırlandığı ancak bazı metinlerde kullanılan resimlerin metinle uyumsuz olduğu ve okumayı zorlaştıracak şekilde kitaba yerleştirildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayhan (2010) tarafından yapılan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubu çocuklarına uygunluk düzeyinin belirlenmesinin amaçlandığı araştırma bulguları incelendiğinde; resimlerde kullanılan renklerin ve metinlerde kullanılan dilin öğrenci düzeyine göre seçildiği; kitabın baskı ve kâğıt kalitesinin düşük olması nedeniyle resimlemelerin kalitesiz olduğu, kullanılan resimlemelerin özensiz seçildiği, metinle ilişkisinin sınırlı olduğu bulgularının elde edildiği görülmektedir. Epçaçan ve Okçu'nun (2010) araştırma bulgularına bakıldığında Türkçe ders kitaplarının ölçütlere uygun olarak hazırlanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Şahin'in (2008) çalışma sonuçlarına göre genel olarak öğretmenlerin 1. sınıf Türkçe kitabındaki resim, şema, baskı kalitesi vb. unsurları hakkında olumlu düşündükleri saptanmıştır. Ders kitaplarında yer alan görsel unsurlar özellikle soyut düşünemeyen çocukların öğrendikleri bilginin kalıcılığını sağlamaları, anlamlandırmaları açısından oldukça büyük önemi bulunmaktadır. Sınıf ve yaş düzeyine göre seçilen resimlerin ve renklendirmelerin metne ve yaş grubuna uygun olması, metinle senkronizasyon içinde bulunması, olumsuz duygu ve düşünce çağrıştıran resimlerin seçilmemesi, resim-metin oranının ölçütler dikkate alınarak yapılması oldukça önemlidir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında bu unsurların denetiminin yeteri kadar yapılmadığı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlere "5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun etkinliklerin kazanımlara uygun şekilde hazırlandığını düşündükleri belirlenmiştir. Bu görüşlerini ise; kazanımlarla uyumlu, temel alan becerileriyle uyumlu ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte olduğu gerekçelerine dayandırmışlardır. Olumsuz görüş belirten öğretmenlerin ise; uyumlu değil, dilbilgisine yönelik etkinlik sayısı az, kazanım sayısı dikkate alındığında etkinlik sayısı yetersiz ve tüm kazanımlara ilişkin etkinlik olmaması gerekçelerini ifade ettikleri saptanmıştır. Özkara'nın (2006) Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin yazma kazanımlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için yaptığı araştırmada elde edilen bulgulara göre; genel olarak etkinlik sayısının kazanımlar açısından yeterli olduğu ancak bazı kazanımlara yönelik etkinlik sayısının daha fazla iken bazı kazanımlarda çok az olduğu, dolayısıyla da dengesiz bir dağılım olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaylı ve Solak'ın (2014) Türkçe öğretmenlerinin ortaokul düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitapları hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçladıkları araştırma sonuçları incelendiğinde; kitaplarda yer alan etkinliklerin programda ulaşılması hedeflenen kazanımlara ulaşılmasını sağlayacak nitelikte ve sayıda olduğu saptanmıştır. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcı hale gelmesi ve daha kolay kavramalarını sağlayacak özellikte, kazanımın düzeyine uygun sayıda hazırlanması gereken etkinliklerin her kazanım için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle öğrenciyi aktif kılacak, nitelikli ve öğrenci düzeyine uygun hazırlanan etkinliklerin öğrenme sürecini olumlu etkilediği bilinmektedir. Bu doğrultuda ders kitaplarındaki etkinliklerin nitelik ve nicelik yönünden uzmanlar tarafından incelenmesi, öğrenci gruplarıyla uygulama yapıldıktan sonra elde edilen

sonuçlara göre kitaplarda yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenlerin ifade ettikleri gibi bazı etkinlikler nitelik açısından kazanımlara ve öğrenci düzeyiyle uyumluyken bazı etkinlikler ise bu niteliklerden yoksundur.

Öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin etkinliklerin öğrenci düzeyine uygunluğuna yönelik verdikleri yanıtlara bakıldığında; büyük bir kısmının olumlu düşündüğü ve bu düşüncelerini öğrenci düzeyine uygun, anlaşılması kolay, güncel hayatla bağlantılı, teknolojiyi kullanma becerisine uygun şekilde ifade ettikleri görülmektedir. Olumsuz görüş dile getiren öğretmenlerin ise; etkinlikleri öğrenci düzeyinin üstünde bulunduğu, etkinlik sayısının fazla olması ve dilbilgisini kavramayı sağlayacak etkinliklerin yetersiz olması gibi nedenleri ifade ettikleri tespit edilmiştir. Susar Kırmızı ve Akkaya'nın (2009) çalışma sonuçlarına göre, bazı etkinlikler öğrenci düzeyinin üzerinde olup öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılammamaktadır. Ayrıca etkinlik sayısının fazla olduğu ve ders süresinin bu etkinlikleri yapmak için yeterli olmadığı da elde edilen bir diğer bulgudur. Yaylı ve Solak (2014) tarafından ortaokulda hedeflenen yazma kazanımlarının elde edilmediğini belirlemek için yapılan araştırma bulgularına göre; öğretmenler tarafından yazmaya ilişkin etkinliklerin nitelik açısından olumlu değerlendirildiği, öğrenci düzeyine uygun bulunduğu ancak öğrencilerin ilgisini çekme konusunda yetersiz olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerin derse aktif katılımı öncelenmektedir. Bu amaçla hazırlanan etkinliklerin öğrenci tarafından zevkle yapılması, eğlenceli olması ve kazanımların ediniminde etkin olması gerekmektedir. Ancak yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin çok da olumlu olmadığı tespit edilmiştir. Her ders için kazanımlara ve öğrenci seviyesine uygun etkinlik hazırlanması, kazanımın niteliğine göre etkinlik sayısının ve süresinin belirlenmesi gerekmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere “5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabının ölçme-değerlendirme açısından yeterliliğine ilişkin verdikleri yanıtlara bakıldığında, olumlu ve olumsuz görüş sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Olumlu görüşlerin; kitapta yer alan ölçme-değerlendirme unsurlarının öğrenci seviyesine ve program kazanımlarına uygun, öğrencinin gelişimini destekleyecek özellikte, farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması başlıkları altında toplandığı; olumsuz görüşlerin ise yetersiz olması, ölçme-değerlendirme açısından öğretmenlere yeterli bilgi sağlamaması, öğrenci hazırbulunuşluğuna uygun olmaması ve yüzeysel olması başlıkları altında toplandığı saptanmıştır. Kutlu (1999) tarafından Türkçe ders kitaplarındaki soruların metinle uyumunu belirlemeye yönelik yapılan çalışma verilerine göre; soruların genelde metinle uyumlu olduğu, anlaşılmasında sorun olmadığı ancak soruların yapıları itibarıyla öğrenciyi düşünmeye sevk etmeyerek doğrudan metindeki bilgiyi istediği ifade edilmektedir. Bu da öğrencilerde ezberciliği desteklediği şeklinde ifade edilebilir. Bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla da yapılandırıcı yaklaşıma henüz geçilmemiş olmasının bu sonucu ortaya koyduğu savunulabilir. Göçer'in (2008) Türkçe ders kitaplarını ölçme-değerlendirme açısından incelediği araştırma bulgularına göre kitapta yeterli sayıda ölçme-değerlendirme unsurlarının bulunduğu, bu unsurların dengeli bir dağılım gösterdiği, öğrencinin etkin olmasını sağlayacak nitelikte olduğu ancak kalıcılığı sağlama konusunda ve dinleme kazanımlarını

sağlama konusunda eksiklikleri bulunduğu tespit edilmiştir. Şahin (2008) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre öğretmenler 1. sınıf Türkçe ders kitabını ölçme-değerlendirme açısından yeterli bulmuşlardır. Yaylı ve Solak (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre öğretmenler Türkçe ders kitaplarındaki ölçme-değerlendirme unsurlarının öğrenciyi de işin içine katacak şekilde olmasını ve farklı yöntem ve tekniklerin bir arada kullanılarak hazırlanmasını olumlu bulmaktadırlar. Yapılan çalışmalara bakıldığında kitaplarda ölçme-değerlendirmeye yönelik unsurların yer aldığı görülmektedir. Ancak bu unsurların amacına uygunluğunda, tüm beceri alanlarını karşılamada ve kazanımların tamamını ölçmede yetersiz olduğu belirlenmiştir. Özellikle dinleme becerisinin ölçülmesine yönelik unsurların az olduğu tespit edilmiştir. Alan yazına bakıldığında da öğrencilerin dinleme becerileri üzerinde çok az çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Dinlemeye yönelik olarak eğitimin yetersiz olduğu, ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin okullarda çoğunlukla teknoloji yetersizliği dolayısıyla tam olarak işlenemediği de dikkate alınmalıdır. Türkçe dersinde edinilen kazanımların diğer tüm derslere ilişkin başarı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu düşünülünce bu kazanımların edinilme düzeyinin de sağlıklı bir şekilde edinilmesi gerekliliği ve olası eksikliklerin telafisi için gerekli tedbir ve uygulamaların devreye sokulması gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmenlere "5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştığınız sorunlar varsa bunlar nelerdir?" sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabını kullanırken karşılaştıkları sorunlara ilişkin soruya verdikleri yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmenlerin yaklaşık yarısının bir sorunla karşılaşmadığını ifade ettiği belirlenmiştir. Sorunla karşılaştığını belirten öğretmenlerin; zamanın yetmemesi, materyal eksikliğinin olması ve kılavuz kitabının olmaması, ölçme-değerlendirme açısından yetersiz olması ve etkinlik sayılarının çok fazla olması şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Yaylı ve Solak'ın (2014) araştırma bulgularına göre öğretmenlerin en çok yakındığı konuların; zaman yetersizliği, sınıfların kalabalık olması olduğu belirlenmiştir. Öğrenciye yeterli dönüt verilemediği için öğretimin istenilen düzeyde ve kalıcı olarak sağlanamadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya dâhil olan Türkçe öğretmenlerine kullandıkları Türkçe kitabının daha işlevsel olabilmesi için neler yapılabileceğine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla "5. sınıf Türkçe ders kitabı daha işlevsel olabilmesi için yapılabileceklerle ilişkin düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin, öncelikle okullarda yaşanan materyal eksikliğinin giderilmesi gerektiğini dile getirdikleri görülmektedir. Daha sonra ise sırasıyla kılavuz kitabının olması, ders kitabı hazırlama sürecinde öğretmenlerin görüşlerinin daha fazla dikkate alınması, ölçme-değerlendirme unsurlarına ve dil bilgisine ilişkin etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Yaylı ve Solak (2014) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre öğretmenler ders esnasında materyal ve teknolojiyi yeterli düzeyde kullanmamaktadır. Öğretmenlerin teknolojiyi kullanma konusunda bilgilendirilmesi ve cesaretlendirilmesinin Türkçe ders kitabında yer alan kazanımların öğrencilere verilebilmesinde oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir. Çünkü etkin öğretmen öğrenciyi de olumlu etkilemekte ve onun öğrenmeye güdülenmesini sağlamaktadır. Sınıf mevcudunun azaltılmasının da öğrenmeyi olumlu etkileyeceği ifade edilmektedir. Öğretmenlerin sadece kitaptaki etkinliklerle sınırlı kalmaması gerektiği farklı etkinlikler bularak veya tasarlayarak sınıfta uygulayabileceği belirtilmektedir.

Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımlara uygun olarak daha işlevsel şekilde okullarda kullanılabilmesi için okullarda bulunan teknolojik donanım başta olmak üzere her türlü materyal eksikliğinin bir an önce giderilmesi gerekmektedir. Ders kitaplarında yer alan bazı metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmadığına (uzunluk, dil vb.) ilişkin öğretmen görüşleri dikkate alınarak daha uygun metinler seçilmelidir. Ders kitaplarındaki Türk kültürünü ve değerlerini yansıtan metinlerin öğrencilerin özellikle daha fazla ilgisini çektiği görüşlerinden yola çıkarak bu tür metinlere daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Etkinliklerin sayısının ve içeriğinin metnin kazanımlarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Türkçe ders kitabının fiziksel özelliklerine ilişkin öğretmen eleştirilerinin ve öğrenci ilgisinin dikkate alınması öğrencinin ders kitabına daha olumlu yaklaşmasını sağlayacaktır. Ölçme-değerlendirme etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve öğretmenlerin öğrenciye ilişkin daha somut veri sağlayacağı şekilde planlanması gerekmektedir. Öğretmenlerin en büyük sorunlarından biri kalabalık sınıflardır. Pek çok okulda halen bu durum devam etmektedir. Daha etkili bir öğretimin gerçekleşmesi için bu soruna ivedilikle çözüm bulunması gerekmektedir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine yönelik hazırlanan hizmet içi eğitim kurslarına katılımlarını sağlamak için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. (2004). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Adıgüzel, A. (1997). Yenilenen ilköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 77-94.
- Adıgüzel, O. C. ve Özüdoğru, F. (2014). İlkokul 2. sınıf İngilizce öğretim programına yönelik aydınlatıcı değerlendirme modeline dayalı program değerlendirme ölçeği çalışması. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 124-136.
- Arı, S. (2008). *MEB. İlköğretim yedinci sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin içerikle uyumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Arslan, M. ve Eraslan, L. (2003). Yeni eğitim paradigması ve Türk eğitim sisteminde dönüşüm gerekliliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 160.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı resimlemelerinin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubuna uygunluğu ve aynı yaş grubu öğrencilerin yaptığı resimlemelerle karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Baldan, N. (2009). *Yeni program 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin kelime serveti ve güçlük seviyesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education: an introduction to theory and methods*. USA: Allyn and Bacon.

- Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). Türkçe-Edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 297-311.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Journal of Language Education and Research*, 1(1), 98-123.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri. Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalık, T. (2006). Eğitimle ilgili bazı temel kavramlar. L. Küçükahmet (Editör). *Eğitim Bilimine Giriş (6. Baskı)* içinde (s. 14-21). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007) İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.
- Demirel, Ö. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Duman, B. (2004). İlköğretim Türkçe programının değerlendirilmesi: Konya ve Muğla örneklerinin karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 85-108.
- Epçaçan, C. ve Okçu, V. (2010). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 39-51.
- Erdem, E. (2001). *Program geliştirmede yapılandırmacı yaklaşım*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk, S. (1973). *Eğitimde program geliştirme*. (3. Baskı). Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Glaser, B. ve Strauss, A. L. (1967) *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine.
- Göçer, A. (2008). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197-210.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1985). *Naturalistic inquiry*. California: SAGE.
- İnam Çelik, G. (2009). *İlköğretim okulları 4. sınıf İngilizce dersi öğretim programının değerlendirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programına (6, 7, 8. sınıflar) eleştirel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 97-110.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kutlu, Ö. (1999). İlköğretim okullarındaki Türkçe ders kitaplarındaki okuma parçalarına dayalı olarak hazırlanmış sorular üzerine bir inceleme. *Eğitim ve Bilim*, 23(111), 14-21.

- MEB (2018). Taslak ders kitapları ve e-içeriklerinin panel incelemesi. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/11161342_kurul_mu776talaasY.pdf adresinden alınmıştır.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed.). (3. Basımdan çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*. S. A. Altun ve A. Ersoy (Çev.). (2. Baskı). Ankara: PegemA Akademi.
- Oliva, F. P. (2018). *Program geliştirme*. K. Gündoğdu (Çev. Ed.). Ankara: PegemA Akademi.
- Orbeyi, S. ve Güven, B. (2008). Yeni ilköğretim matematik dersi öğretim programının değerlendirme ögesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 133-147.
- Öksüzöğlü, A. F. (2006). Eğitim biliminin tarihsel gelişimi. L. Küçükahmet (Editör). *Eğitim Bilimine Giriş (6. Baskı)* içinde (s. 14-21). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özkara, Y. (2006). Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının Türkçe programında geçen yazma kazanımlarını karşılama durumu. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 1, 38-47.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Susar Kırmızı, F. ve Akkaya, N. (2010). Yeni Türkçe dersi öğretim programının uygulamasına ilişkin olarak branş öğretmenlerinin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 185, 33-47.
- Şahin, A. (2008). İlköğretim birinci sınıf Türkçe ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 133-146.
- Topses, G. (2006). Bir bilim olarak eğitimin temelleri. L. Küçükahmet (Editör). *Eğitim Bilimine Giriş (6. Baskı)* içinde (s. 14-21). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 305-321.
- Varış, F. (1971). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Yalın, H. H. (1999). *Öğretim teknolojisi ve materyal geliştirme* (1. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yaylı, D. ve Solak, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine dair öğretmen görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 9(6), 1139-1151.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.